

IN MEMORIAM

Živko Nižić

Sveučilište u Zadru, Odjel za talijanistiku

HR-23000 Zadar, Obala kralja Petra Krešimira IV. 2

znizic@unizd.hr

<https://orcid.org/0000-0002-0878-0895>

TONKO MAROEVIĆ

Akademik Tonko Maroević rođen je 22. listopada 1941. u Splitu, a umro je 11. kolovoza 2020. u rodnome Starom Gradu na otoku Hvaru. Vrhunski hrvatski intelektualac, znanstvenik, pjesnik, esejist, povjesničar umjetnosti, filolog, kritičar, prevoditelj, erudit. Vidimo ga kao stablo impresivne bibliografije čija krošnja zimzelenim granama asimilira mnoga strujanja umjetničke i znanstvene suvremenosti, a korijenje duboko crpe dijakronijsku poruku, afirmira je i ugrađuje u hrvatske uljudbene međe. Bila je sreća poznavati ga, povremeno biti u njegovu društvu, radno, posebno vezano za zadarsku talijanistiku, i privatno. Napisano je i pisat će se nadahnute stranice o njemu i njegovoj ljudskosti i maratonskome opusu koji ne može istrčati samo jedan, pa i najbolji maratonac. Ovih nekoliko rečenica koje ću nakupiti samo su fragment memorije na osobu koja nas je sve uključila u svoj bogati testament.

Treba reći da je bio misionar empatije u hrvatskome kreativnom postojanju. Nije ni mogao drugačije umrijeti nego od srca. Davao ga je drugima, svima kojima je trebalo da ga pretoče u hrabrost vlastite kreativnosti. No, njegovo je srce bilo samo ljudsko, na kraju se prerano istrošilo, prelilo se u druge i vlasnika poslalo u vječni nezaborav. Slika je jednostavna, Maroević se dao za hrvatsku kulturu i znanost predajući se do kraja za rast, za njihovo europsko udomljenje. Tonko je bio povećalo okrenuto Suncu čije je zrake fokusirao prema kreativnoj materiji koju je trebalo malo podgrijati ili čak zapaliti kako bi zračila više svjetla na neke naše povijesne i suvremene uljudbene sjene. To vladajuće obilježje njegove duše možemo još malo ekspanzirati. Kaže se da sve i svatko ima cijenu, za Tonka je to bila merkantilna besmislica; materijalne spoznajne vrijednosti bile su mu daleke, imao je franjevački duh životnoga puta, za njega misije. Sve njegovo bilo je svačije, njegova kubistička erudicija bila je vodotoranj za svaka, kreacije žedna usta. Dominirao je mnogim nezasićenim valencijama kojima je kreativnu zraku altruistički mogao udvostručiti, višestruko učiniti sjajnijom. Bio je samozatajni terapeut poljuljanih kreativnih dušica. Možemo i želimo reci da nam se čini kao onaj sanjani Danteov *veltro*: *Questi non ciberà terra ne peltro, / ma sapienza, amore e virtute, / e sua nazione sarà tra feltro e feltro*. Za Dantea se nekako i ne zna koje su granice nacije njegova priželjkivana čuvara, za Maroevića znamo, to je bila Croatia.

Njegov je opus apoteoza hrvatskoj uljudbenoj esenciji, nedvojbeno entelehijski u svim sekcijama njegova anatomskoga bića. Tonko je bio ozonski omotač emanacija nacionalnih muza mediteransko-panonskoga naroda koji je često morao jesti kruh

sa sedam kora u promenadi ne baš jako sklone ili milostive povijesti. Bio je pravi *kybernetes* našega broda često uronjena u maglu i sjenovite dionice povijesne rute Croatiae. Upravo tom njegovom sugestivnom sintagmom „sjenovita dionica“, samo jednim uzorkom konkretizirat ćemo njegov zanos za emancipaciju povijesnoga bića nacionalne kulture. Pretisku antologijske studije Mate Zorića, dalmatinskoga filologa Maroevićevih doseg, *Romantički pisci u Dalmaciji na talijanskom jeziku*, dao je podnaslov *Sjenovita dionica hrvatske književnosti*. U svojoj je angažiranoj kreativnosti i tu sjenu želio osvjetliti. Ne samo da je to bilo predmetom njegovih predavanja kao gostujućega profesora na splitskoj talijanistici, nego je svojim prepjevima na hrvatski jezik nekoliko reprezentativnih djela iz „sjenovite dionice“ obasjao izvrsnim hrvatskim versima. Što je sve taj čovjek stizao stvoriti, zasigurno ne bez pomoći odgovarajućega obiteljskog okruženja! Ostanimo ovim izborom „konkretni“ do kraja, navest ćemo nekoliko stihova iz prepjeva *Sinjska alka* Leonarda Dudana: „U okupljenom mnoštvu Amor voli / Krilima tihim lutat potajice; / U srcima što želja osokoli, / Sa čežnji što napada ljepotice. / Dvojbe i nade, strahove i boli utiskuje naizmjenice u lice. / Jedna uzdiše, druga s tog uživa, / Treća žalosti, zbog kašnjenja kriva.“ / *Fra i popolati palchi intanto Amore / Gode furtivo errar con tacit' ale; / Mille timidi volti alza dal core, / E con mille desir le Belle assale. / La dubbia speme, il pallido timore / Pingesi in volto, e or questa or quel prevale, / Di che altra n'ha diletto, altra sospira, /Altra si duole e del tardar s'adira.*

Iz ovoga Maroevićeva zahvata razvidno je kako je i sjena plod nekoga sunca, svjetla zamračena oblakom povijesti. Dio njegovih filoloških tekstova koji su u sferi hrvatske talijanistike trebalo bi znanstveno sistematizirati jer je i u tome, usudimo se reći, dao velik i originalan doprinos, pa je naša talijanistika među najboljima u Europi. Sijao je kult rada koji se manifestirao kao fagocitoza za pisanu riječ na paradigmi ljudskoga komunikacijsko-umjetničkog trajanja. Doživimo Tonka u još jednoj metafori. U mladosti je bio alpinist, ali oni su već bili osvojili sve vrhove; zato se želio uspinjati drugim teškim strminama, znanstvenima, kulturnima, penjati se sve više i više prema hrvatskim konstelacijama sve do empireja i biti u zviježđu Oriona, najsjajnijemu na oku vidljivu nebeskome ekvatoru. Opus mu je jedinstven, on je rijeka s bifurkacijom, rijeka s najmanje dvama slivovima prema morima kulture, hrvatskome i europskome. Njegov opus reflektira ogledalo bez ikakvih konkavnih ili konveksnih površina. Poslužimo se njegovim poimanjem kraja: u kontekstu jednoga razgovora o izbjegavanju viška informacija, na upit je li podatak da je Baudrillard umro važan, odgovor je bio: „Nije! Pa imamo njegove knjige.“ Jako nam je žao što je Tonko zauvijek otišao, otplovio, ali imamo njegovu ostavštinu, poruku agatologa, iluminista najviše ljudskosti.